

Літаратурна-мэстагітва

Год выдання 37-ы
№ 9 [2278]
31 студзеня 1969 г.
ПЯТНІЦА
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННОКАЎ БССР

НА ЛЕНІНСКАЙ ВАХЦЕ— СЕЛЬСКІЯ КЛУБЫ

Са студзеня г. г. у краіне пачалася Усеаюзна пераключка сельскіх клубаў, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. Уключыліся ў гэце спарбніцтва і сельскія клубныя ўстановы нашай рэспублікі.

Рэдакцыя папрасіла загадчыкаў раду раённых аддзелаў культуры расказаць пра ўдзел у гэтай пераключцы, пра новыя формы клубнай работы, пра тое, як скарыстоўваецца вопыт, набыты ў час першай Усеаюзна пераключкі сельскіх клубаў. Вось што яны расказалі:

Ташцяна КАРПАВА, загадчыца Брагінскага раённага аддзела культуры

— Яшчэ ў час першай Усеаюзна пераключкі сельскіх клубаў мы паставілі перад сабой задачу — у нашых культурна-асветустановах у павінны працаваць людзі з адпаведнай і ніжэй сярэдняй. Мінута чатыры гады. За гэты час усе культурна-асветустановаўнікі ўжо або закончылі звычайна спецыяльнае сярэдняе навуковае ўстанова, або здалі экзамены за сярэдняе школу. Сама я за гэты час скончыла Ленінградскі Інстытут культуры.

Цяпер дабіваемся, каб нашы маладыя работнікі вучыліся ў вышэйшых навуковых установах. У раёне ёсць ужо 19 аспірантаў-студэнтаў. Ленінградская інстытут культуры, бібліятэчнага факультэта Мінскага педінстытута, два загадчыкі клубна-вучацка ў Гомельскім музычным вучылішчы. Так мы вырашаем праблему кадраў.

Хвалюе нас тое, што пры агульных умовах клубныя ўстановы працуюць усе лічча празнаму. Прыклад прыклад. На тэрыторыі калгаса «Запаветны Ленін» працуюць тры клубы — Ясаньскі, Спірыжскі і Дублінскі. У кожным з іх створаны адпаведна добрыя ўмовы для работы. Але першы два клубы, можна сказаць, маякі, а Дублінскі працуе значна слабей.

Ставим перад сабой задачу — за час другой Усеаюзна пераключкі сельскіх клубаў узяць работу ўсіх нашых клубных устаноў да ўзроўня перадавых.

У раёне няма робіцца, каб укарніць у быт новыя звычкі і светы. Ва ўрачыстай абстаноўцы ў сельскіх клубах праводзім рэгістрацыю шлюбам. Гэтыя цырымонны мы называем «Дарогі да шчасця». Да гэтага дня дружны запрашэнні, білеты, вішэвалыя тэлеграмы, запісаны на магнітафонныя стужкі спецыяльнаму музыку і вясельныя жартоўныя віншаванні. За апошнія гады ў нас не было выпадку, каб маладыя вянчаліся ў царкве.

Урачыста праводзім мы нашых хлопцаў у армію. Вачары гэтыя называем «Вы служыце — мы вас пакачам». У многіх клубах ёсць стэндзі «Яны абяцалі, і яны выканалі», на якіх змяшчаюцца падзякі камандвання за добрую службу прызыўнікоў, іх фота і ішыя матэрыялы.

Клопат пра клубы ў Брагінскім раёне стаў усенародным. Ужо на працягу некалькіх апошніх гадоў усе культурна-асветустанова, як кажуць, сустракаюць з імі ва ўсеабараненні. Нам ахвотна памагаюць у гэтым маспавы партыйныя, савецкія і камсамольскія арганізацыі, праўднікі і калгасу. Ва ўсіх клубах з імой цёпла, утульна, чыста.

Клара УСОВІЧ, загадчыца Лепельскага раённага аддзела культуры

— Аддзел культуры разам з райкамом камсамола, склаў план работы на час пераключкі.

могучы быць у гэтых адносінах прыкладам. Гэта Абуцкскі, Крупскі і Наскі сельскія клубы, Бобрыскі Дом культуры. Іх багаты вопыт афармлення нагляднай агітацыі да юбілею рэспублікі варты пераймання. На базе адной з гэтых устаноў культуры мяркуем наладзіць семінар па мастацкім афармленні клубных памяшканняў.

Уладзімір ПАСЬКО, загадчык Слуцкага раённага аддзела культуры

— Напярэдадні 50-годдзя нашай рэспублікі адбылося ўрачыстае адкрыццё прыгожага двухнапярэвога Палаца культуры на 360 месцаў у калгасе імя Дзяржынскага. Са згоды праўдленія калгаса мы адкрылі ў ім раёны Дом культуры, які з'явіўся металічным цэнтрам усёй работы нашых клубаў.

Такія ж палачы культуры будуць калгасы імя Мічурна, імя Энгельса, дамы культуры — «Савецкая Беларусь» і імя Будзёнага. У раёне ўзводзяцца яшчэ чатыры брыгадныя клубы.

Нядаўна на базе Ленінскага сельскага клуба мы правалі семінар работнікаў культуры раёна, які прысвечаны афармленню клубна-вучацка да 100-годдзя з дня нараджэння выдатка прарадцы.

Вопыт паказаў, што вачары сустрач з ветэранамі рэвалюцыі, арганізатарамі Савецкай улады, першымі камсамоляцамі, героямі вайны і працы карыстаюцца ў сельскага насельніцтва поспехам. Мы і далей будзем праводзіць у сельскіх клубах такія сустрачкі.

Разам з дыржэяў раёнай кінасеткі вучымся да фактычна знаёмства з выдаткамі У. І. Леніна і яго палелікам. Перад пачаткам сеансу будзем праводзіць гутаркі аб жыцці і рэвалюцыйнай дзейнасці прарадцы працоўных, канцэрты мастацкай самадзейнасці.

Мяркую, што за час пераключкі сельскіх клубаў нам удацца стварыць у кожным клубе наглядны мастацкай самадзейнасці, які б працаваў не ад агляду, а сістэматычна, як скажам, наш Казловіцкі народны хор.

Анатоль МІНАКОЎ, загадчык Горацкага раённага аддзела культуры

— У нашым раёне працуюць трыццаць пяць клубаў, шэсць з іх уступілі ў строй летася. У кожным з іх ёсць тэлевізар, на яго блакітныя агеньчыкі ахвотна глядзяць хваляныя вачары. Работнікі клубна-вучацка ў планы работы калектыўна прагледзі і абмеркаванне тэлеперадач, праглядванне летася.

Зараз у нашым раёне ёсць 38 куткоў і 1 пакоў рэвалюцыйнай, баявой і працоўнай славы. Яны сабралі надзвычайна цынавы і каштоўны матэрыял па гісторыі родных мясцін. Усе куткі рэвалюцыйнай баявой і працоўнай славы паўнаўнасцю і цудоўна ілюстраваны імаграфічна. За час пераключкі такія куткі і пакоў будуць адкрыты пры кожным клубе.

Распрацавана тэматычная ленінскіх чытаніяў. У сельскіх клубах пачалі ўжо выступаць лектары і дакладчыкі. Да кожнага чытанія бібліятэкары рыхтуюць тэматычныя выставы кніг, рэкамендацыйныя спіскі літаратуры, плакаты.

На старонках раёнай газеты пачалася завочная канферэнцыя чытачоў, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. У ёй прымуць актыўны ўдзел і работнікі культурна-асветустановаў. Тэма іх выступленняў — «Ленін у мам жыцці», «Ленін аб культурнай рэвалюцыі ў нашай краіне» і г. д.

ПАСЛЯ МЕСЯЧНІКА КНІГІ

Месячнік кнігі, прысвечаны 50-годдзю БССР і Кампарты Беларусі, паспрыяў пільнай прапагандзе юбілейнай літаратуры і твораў беларускіх пісьменнікаў сярод працаўнікоў горада і вёскі. У кніжных магазінах былі наладжаны тэматычныя выставы і продаж гэтых выданняў, адбыліся літаратурныя вачары, сустрачкі з пісьменнікамі, выезды на падпрыемствы, у навукальныя ўстановы.

Магазіны Гомельскага аблкінагадзю за час месячніка прадалі 250 бібліятэчак, укамплектаваных юбілейнай літаратурай.

Добра працавалі ў час месячніка многія калектыўныя магазіны Брэсцкага аблкінагадзю. Дапамагалі работнікам прылятка грамадзян распрацаваць кніжныя спіскі. Шпачка Баранавіцкай швейнай фабрыкі Н. Ламейка прадала кніг больш чым на 250 рублёў, работніца Пінскага Дома планераў А. Усва — на 150 руб. Брэсцкі чыгуначнік А. Банюк — больш чым на сто рублёў.

Нямаю цікавых мерапрыемстваў правалі магазіны Мінскага аблкінагадзю: сустрачкі з пісьменнікамі ў Цэнтральным кніжным магазіне, літаратурныя вачары, светы кнігі і вачары пазіў і палітэхнічным інстытуце, на філіяльным факультэце Белдзяржуніверсітэта, на Мінскім наамсамольным заводзе.

Месячнік кнігі дапамог магазінам Упраўлення вышэйшага гандлю паспяхова выканаць пачынае план. Па рэспубліканскай сетцы прадала ў розніцу звыш гадавога плана на 667 тысяч рублёў літаратуры, палавіну гэтай сумы далі калектыўны магазіны Мінскага аблкінагадзю. Многа літаратуры звыш плана прадалі ў розніцу Віцебскі, Брэсцкі і Магілёўскі аблкінагадзю.

ЗРОБЛЕНА НАРОДНЫМІ УМЕЛЬЦАМІ

У Брэсце ў Доме тэхнікі адкрылі абласная выстаўна работ самадзейных мастакоў — жывапісцаў, графікаў, скульптараў, мастакоў апрацоўкі прыкладнага мастацтва, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна.

Устаў наведвальнікаў выставы прылятае пано «Ленін» Аліксандры Камаровай. Вышэйшыя чыны ўжэла знаходзіць мінскага і шчырага бенажара і карычонава колерава на глыбокім, чыстым чарным фоне суніа. Пастаўна і рэлігійна-архаічна-імаграфічна Ганцавіцкага раёна М. Кош, В. Рубішчэ, М. Чылагу і А. Рубішчэ, вызначаюцца яркімі колерамі, вытанчанымі, архаічнымі ўзорам. З густым арыяматычным 3. Шчыноўвай камплет «Белавенская пушча» (пацярцы, настольны пано).

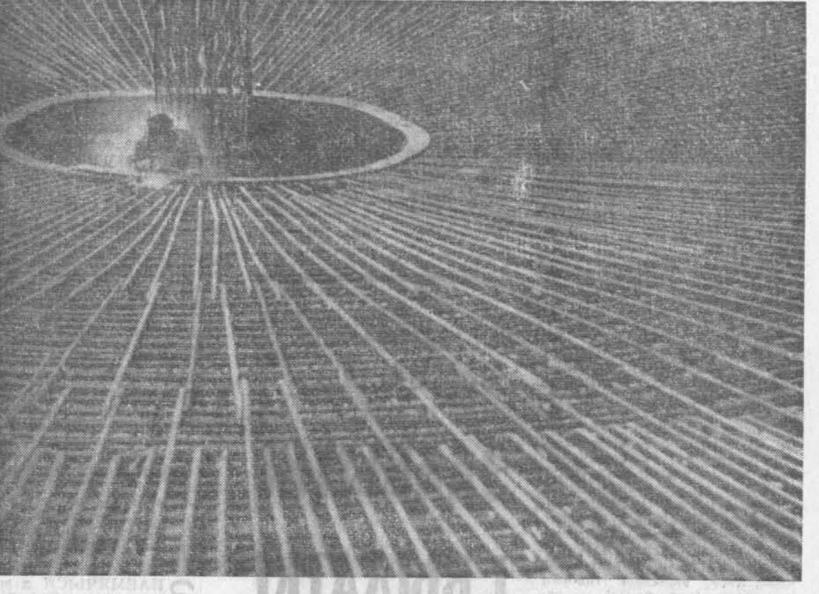
Цынавыя пошукі разьбера па дрэвах В. Макухі. У кампазіцыі «Ветэран» таксама вытанчанымі з сабоў тэмамі: выбіт дрэва, залістая паверхня, цыны колер завяршэння мадэляроў галавы вайскага кампазітара.

Уражваюць работу аднаго з вядучых разьбераў-інструктараў брэсцкага Д. Самынінскага пано «Я. Купала» і «Зуб» (разьба). Народны ўмельца І. Лук паказаў на выставі свае рэльефы «Ленін» і «Рэвалюцыя». Рэльефы і імаграфічныя работы з саломкі мыхаркі Бреста В. Гаўрылюк — «Вяселле», «Музыканты», «На кірмашу», а таксама вытанчанымі з сабоў сурэты і жаночыя сумачкі, упрыгожаныя каліровым арнаментальным узорам, які добра спалучаецца з залым саломкавым.

Самабятыныя, ураўнаважаныя па кампазіцыі, са сціплым афармам глядзю, мастацкі ішыя рачы прунанскага ганчара А. Такарэнага.

У спакійнай геме, жыццёва-рэалістычным каларыце вытанчанымі націрны жывапісца-аматара з Камічэ Г. Фёдарова, Мстак І. Шахалева піша пейзажы, знаёмыя яму з апрацоўкі І. Куцінцова, імаграфічныя «Зіма, Каманец». Зімы пейзаж напісаны ім сямца, з настроям.

Т. ВАЛАДЗЬКО.

САЛІГОРСКАЯ ГЕАМЕТРЫЯ.

Фотааэрад Э. ТРЫГУБОВІЧА.

«ЛЕТАПІС» 1969

На стыку двух гадоў адзначала Беларусь сваё 50-годдзе. І ўсе, кама адыходзіў, даўшы нам звышкучны самалёт Ту-144, пагёт у космас Берагавога, новыя машыны Мінскага аўтамабільнага, дзсяткі маладых вучоных, эксперыментальныя дэмы будучага, якія пачынаюць, надалі... А новы—1969 з запалам і гарачасцю маладосці, імкліва захопліваю «рубжыжы», браў разгон...

На стыку двух гадоў адзначала Беларусь сваё 50-годдзе. І ўсе, кама адыходзіў, даўшы нам звышкучны самалёт Ту-144, пагёт у космас Берагавога, новыя машыны Мінскага аўтамабільнага, дзсяткі маладых вучоных, эксперыментальныя дэмы будучага, якія пачынаюць, надалі... А новы—1969 з запалам і гарачасцю маладосці, імкліва захопліваю «рубжыжы», браў разгон...

Вуліцы чырванелі флагамі і лозунгамі. На заводах і фабрыках, ва ўстановах і вчу, школах рытывалі да света. У тэатрах ішлі апошнія рэпетыцыі спектакляў, прысвечаных юбілею.

Света скончылася парадам войск і дэманстрацыяй.

Аб усім гэтым расказаў у сваім новым паўнамэтражным фільме «Нам 50» беларускія кінадэманталісты.

— Фільм гэты будзе і каларова, там, дзе колер неабходны, і чорна-белы, каб падкрэсліць строгасць урачыстых сустрач, прыёмнаў, дэзавых гутарак, — гаворыць Алена Александрэна Астроўская, глаўчы рэдактар аднаго з аб'яднаных «Беларусьфільмаў» — «Летапіс».

Натуральна, што дэманстрацыя зыта ў колеры — гэта цудоўна відэацыя, і наштадчам, яшчэ ішыма будзе ўбачыць, як умелі рэдавацца і жыць людзі шасцідзесяціх.

Работа ў рэжысры ідзе мантам, дэзавым. Над стварэннем гэтага фільма працуе вялікі калектыў: сцэнарыст А. Вялюгін, рэжысёр І. Вейнворцік, апэратары У. Цяслюк, М. Берэў і ішыя.

На стале ў Алены Александрэна — папкі, паперы з пачаткамі і без пачаткаў... Адну з іх яна дзе мне прачытае, «На Сусветнай выставі ў г. Асака (Японія), якая адбудзецца ў 1970 годзе, будучы прадэзцыя дні нацыянальных рэспублік СССР...»

— Гэта значыць, — гаворыць Алена Александрэна, — што трэба ўжо зараз пачынаць здымкі фільма аб Беларусі. Тым болей, што мы ідзем наперад хутка, што нашы ўчарашнія дасягненні сёння ўжо сустрапаюць месца новым адкрыццям, знаходкам, перамогам. Таму фільм, зыта нават зусім нядаўна, ужо здаецца архаічным, старым.

Я на некаторы час пакідаю кабінет глаўчына рэдактара. Справа ў тым, што залы праглядаў распісаны па мінутах, а вачары зарэжаны ёсць магчымыя не толькі па пачатку аб новых фільмах, але і ўбачыць іх. Апошнія блікі кладзе

«ЛЮДНІ» АРХІ-ТЭКТАРАЎ

рэжысёр і апэратар І. Пікман. Фільм, зыта іш, у нейкай меры эксперыментальны. Яго георы — цені, а глаўчыны сярод іх — Сілуашкі. Ён расказвае нам аб рэчах вельмі сур'язных: аб гігене разумовай працы, аб размеркаванні часу

— За адзін месяц гэтага года адбылося так многа, што аб усім і не расказаць, — працягвала Алена Александрэна, калі я апынулася.

Днямі правалі мастацкі савет. Першыя фільмы гэтага года атрымалі высюкі бал — першую групу. Адпаведна быў прыняты фільм рэжысёра Ю. Лыстава і сцэнарыста Б. Казанова «Палаяны са старым сабакам». Не буду расказаць яго эмест. Хутка самі ўбачыце. Скажу толькі, што гэта вельмі чалавечы, добры фільм. Цікавым атрымалася хронікальнае спецыяльнае «Нас вадзіла маладосць». Ён прысвечаны Ленінскаму камсамолу. Рэжысёр В. Дашук выкарыстаў рэжысёрскія матэрыялы хронікі, ну і, натуральна, уклаў у фільм сваё ўменне і сэрца.

Падводзяцца вынікі мінулага года, завяршаецца работа над новымі фільмамі гэтага. Першы ў 1969 годзе стартывае выправа рэжысёра П. Аліфранца. Яму засталася тэлы запісаць тэкст. Яго фільм «Дарога, гітара і гачыны кніжы» (умяючая назва) — аб рабочым класе, аб брыгадзе новай тэхнікі з Наваполацка.

Беларускія кінадэманталісты ўвесь час у дарозе і ў прамым і ў пераносным сэнсе гэтага слова. За тры тыдні новага года разлацеліся, раз'ехаліся ў розныя куткі рэспублікі кінаэкспедыцыі. У Віцебску здымае старышыня кінааператар Д. Фрыд, у глыбінных раёнах працуе група на чале з рэжысёрам У. Вініквічам. Яны здымаюць фільм аб сваіх бліжэйшых таварышах — сельскіх кінамаханіках.

А рэжысёр-аператар В. Шаталаў гэтымі днямі вярнуўся ў Мінск. Паўгода хадзіў ён па марах і акіянах, здымаў фільм аб танкерах «Герой Брэст».

І вось я ўжо гартваю новыя сцэнарыі. Рэжысёр і сцэнарыст А. Спешней прадаў на студыю сцэнарыі даўжачкавага фільма «Сем ступеняў пасля паўдню». Аб часе, аб захавальніцтва дакладнага часу. Аб тым, як гэта важна — дэкладны час...

Аб следчым па асоба важных справах расказае ў сваім сцэнарыі М. Вінагараў.

Пэтыцыя, прасякнуты вялікай лобоваю да роднай вёскі, маці, зямлі, да сваёй Беларусі — сцэнарыі В. Дашука.

Ул. Мехуа расказае ў сцэнарыі пра беларуса Судзілоўскага, які быў першым прэзідэнтам сената на... Гавайскіх астравах.

Але глаўчына, чым займаецца зараз сцэнарыі аддзел творчага аб'яднання — падрыхтоўка сцэнарыяў, прысвечаных 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. «Пісьмы ліччы», «Ленінскі маршрут», «Ленін» — вось назвы толькі некаторых фільмаў на гэтую тэму. Анатоль Вялюгін працуе над сцэнарыем аб саратку Леніна — Дзяржынскага, яго сабрары і родных. Рэжысёр П. Аліфранца рыхтуецца здымаць фільм аб братах Боць-Бручэвічах.

Магчыма, што некалькі фільмаў будучы аб'яднаны ў кінаманіах. Такі вопыт у кінааб'яднанні «Летапіс» ужо ёсць: якая ў гэты дні на экраны рэспублікі выйшаю кінаманіах «Штрыкі да партрэта».

Першыя крокі новага года... Першыя дзеці, у метрыках якіх з'явіцца «Год нараджэння 1969-ы», першыя паворкі новых будынкаў, першыя метры новых кінастужак. І ПІСЬМЕННАЯ.

ПРЫСВЯЧАЕЦА Н. К. КРУПСКАЙ

Работнікі Віцебскага абласной дэзавіц бібліятэкі рыхтуюцца да стагоддзя з дня нараджэння жанкі, друга і палчэніка У. І. Леніна Надзеіды Канстанцінаўны Дзвінцкай. У школах, раённых дэзавіц бібліятэках, на падпрыемствах вобласці яны чытаюць лекцыі, праводзяць гутаркі, прысвечаныя жыццю і дзейнасці Н. К. Крупскай. Дэзавіц бібліятэкі новых будынкаў выступіла з дакладамі на фабрычных мастацкіх выправаў і ў школах №№ 1 і 2 гарадскога чабелна Бешанковічы.

Ф. НІКАЛАЕВ.

ПЕСНЯ ПАЙШЛА У ДАРОГУ

НОВАЯ ПРАГРАМА ДЗЯРЖАНАГА НАРОДНАГА ХОРУ БССР

народаў. У першым аддзяленні выконваюцца песні У. Алоўнікова на словы Р. Баранавіча «Вось Беларусь і «Застольнае на словы і музыку А. Русака, песня Ю. Семініна «Беларусь сінявокая на словы А. Русака, «Песня дружба» А. Граса на словы пазта А. Пракоф'ева, а таксама беларускія народныя песні «Вяснова», «Слушыла я ў панак» у апрацоўцы К. Паллаўскага, руская народная песня «За Кубанню, за рэкою» у апрацоўцы І. Куцінцова, украінская жартоўная песня «Як муж жонку спойдаў».

У выкананні мужчынскай і жаночай групы хору зноў заўважальна песня Ю. Талесіна «Радзіма» (словы А. Пракоф'ева), «Песня партызанаў» У. Алоўнікова на словы К. Кірэнікі з кінафільма «Міколка-паравоз», беларуская жартоўная песня А. Русака «Як правалі мяне Цімоха» у апрацоўцы А. Валынчына.

З вачына-хараграфічных твораў трэба адзначыць сцэнічную мазку «Савецкая на граніцы» пачына В. Салаўява, Л. Любана, Р. Галавасцікава) у пастановаў І. СУЧКОЎ.

На гэтым здымку мы бачым мастацкага кіраўніка Дзяржанага народнага хору БССР, народнага артыста Савецкага Саюза Г. Цітовіча і артыстаў балета (злева направа): К. Новак, В. Серада, І. Кірдылава і Т. Клімуку ў час рэпетыцыі.

Фота А. ЛУКАШАВА.

КОЛА тэм графікі на юбілейнай мастацкай выстаўцы «50 гадоў БССР і КПБ» правызначана вядучай тэмай усёй экспазіцыі: «Радзіма, Кампартыя, Народ». Падзеі даўняга і нядаўняга мінулага, Вялікі Кастрычнік і Ленін, грамадзянская і Вялікая Айчыны войны, героі рэвалюцыі і героі нашых дзён, прырода роднага краю, вобразы, народжаныя народнай фантазіяй...

эмам, ператвараецца ў самату. Г. Папалускі цалкам вылучае для сябе гэтую небяспеку. **З** ГРАФІЧНЫХ твораў пра нашу сучаснасць найбольш выдзяляюцца лісты, прысвечаныя жыццю вёскі. Удала распачата графенскім графікам А. Захаравым распрацоўка жанрава-бытавой тэмы яшчэ на мінулых выстаўках («Сям'я», «Баюна лётка») знайшла свой натуральны выхад.

ЮБІЛЕЙНАЯ МАСТАЦКАЯ

ЗДАВЫТКІ І ВЫДАТКІ ГРАФІКІ

ЗДАВЫТКІ І ВЫДАТКІ ГРАФІКІ

ны працяг у новай рабоце «Свецільны месяц» (гэты ліст як бы заваршае сваёасаблівы трыптык). Аўтар сьведомо некалькі ідэяў і ліній, ён лёгка і натуральна знаходзіць тыя невідочныя шпрыхі і прыкметы, якія робяць вобразы яго тэроў ды і ўсю кампазіцыйную пабудову ліста ў цэлым блізкамі да народных уяўленняў аб прыгожым.

Бадай, найбольш пасладоўная ў сваім захадзенні сьвітанні высокім пошукам А. Паслядовіч — мастак чыстага, нічым не затуманенага таленту. У яго шчасліва спалучаюцца дапытлівый розум даследчыка, які пастанова ў пошуку, і цяперашні разлік практыка, які, не марудзачы, скарыстоўвае вынікі даследавання.

Як і папярэднія работы мастацкі «Беларускія свята» — пра нашу вёску, яе каларыт, непаўторныя характары. Мабыць, гэта ў мастацкім надвоўга. Падрабязна праяўляюцца, часцей за ўсё проста партрэты людзей, якія спадабаліся, або малюнічкая група фігур, не звязаных якімсьці пэўным дзеяннем. Мастацкі цікавіць не тое, што яны робяць, а якія выгледваюць. Перадаць словамі тое, што «адбываецца» ў «Беларускім свяце», досыць проста — пра гэта гавораць ужо назвы лістоў: «Музыка», «Хор», «Завяла»... Але вось як яны спяваюць і іграюць — трэба бачыць самому. Мастацкая гэта бачыць, і ў яе ўмельстве перадаць бачанае, адчутае — адзін з сакрэтаў абаяння яе твораў.

Нягледзячы на разнастайнасць тэматыкі і стыляўных пошукаў заўважней і пэўна недахопы экспазіцыі ў цэлым. Перш за ўсё гэта датычыць вобраза нашага сучасніка. У навае яго няма пэўнай «генеральнай лініі». Пры вырашэнні вобраза сучасніка (як мы ўжо бачылі, разглядаючы лепшыя творы аб ім) пераважае быт, этнаграфія. Пульсаж сучаснасці — напружанне духоўнае жыцця чалавека другога паловай дваццатага стагоддзя, разнастайнасць яго інтэлектуальнага і эмацыянальнага жыцця, называюцца раней, вопыту. Вобразы вар'ююцца чыста разумова — завучаным прывямам.

У лепшых графічных работах выстаўкі выразна адлюстраваліся сённяшнія праблемы творчасці. Графікам зразумелыя задачы, якія стаяць перад савецкім мастацтвам.

На парадку дня ў іх — надзейнае ўсебаковае глыбокае раскрыццё ў высокамастацкіх творах інтэлектуальнага свет сучасніка. Нашым графікам пад слух такая задача. Пра гэта сведчаць культуры творчасці, валоданне прафесійна-навыковым майстэрствам, у якіх мы пераканаліся яшчэ раз на юбілейнай мастацкай.

Сяргей ПЕТЭРСОН.

масці мастакоў, паўстаюць перад гледачом у новым, непаўторным абліччы, у яркай, самай нечаканай інтэпрэтацыі. Халя, бывае, можа сустраць у такіх работах і паўроўнае любованне «экзотычнай гістарычнасцю», і неспраўданае стылізацыю. Але наштоўнае ўжо сама імкненне «авалодаць» культуру гістарычных наштоўнасцяў роднага народа, паставіць іх на службу сучаснасці.

Сярод гэтых твораў выдзяляецца свежае і падышоў да тэмы, якіясьці літаральна «аша-ламаньскія» верагоднасцю вобразы віртуозна выкананы гушавы трыптык Ю. Нікіфарова «Слова аб палку Ігаравым». І ўсё ж вельмі хочацца спытаць у аўтара: што гэта — станковы твор або ілюстрацыя да «Слова», а можа проста эскіз тэатральнай пастаноўкі?.. У любым выпадку кожны з відаў і жанраў выяўленчага мастацтва мае свае асаблівасці, з якімі мастак не можа не лічыцца. Заняпаданне гэтым асаблівасцямі немінуча параджае электычныя спалучэнні элементаў розных відаў і жанраў у адным творы, які гэты адрываецца ў трыптык Ю. Нікіфарова (паўтараю — у тэле-навітам).

З НАЕМЯЧЫСЯ з экспазіцыі графікі, бачыць вельмі многа эксперыменту — удалых (як, напрыклад, у Г. Папалускага і А. Паслядовіч) і наўдалых або, прынамсі, спрэчных. Вопыты маладога відэамастака В. Ральчыка, яго пошукі ў самой структуры тэхнікі акавараль, на мой погляд, здольныя прынесці мала паёну. Я маю на ўвазе яго ліст «Вайна скончылася». Акавараль — «вадзяныя фарбы» — самая старажытная, самая тонкая тэхніка. Ёй вельмі шмодзіць усялякае адхіленне ад ужо даўно знойдзенай і замацаванай у работах дзецішых майстроў акавараль прывямаў. А калі гэта адхіленні перш за ўсё кідаюцца ў вочы, налі глядзіць работу В. Ральчыка. Недаўняе магчымае акавараль вядомае і ў Ф. Гумена. Напэўна ж, не вельмі добра, налі на белым лісце паперы мастак пша гэтым «лабараторным» жыццём, заняпадушы самыя каштоўныя якасці акаваральнай тэхнікі («Нашчорт. Хлябы»).

Здольнасць любой графічнай тэхнікі быць самай сабой павінна, на мой погляд, не замінаць, а памагаць у вырашэнні той ці іншай творчай задачы. Паглядзіце, з якім майстэрствам дабіваецца вобразнага ўздзеяння, напрыклад, адлі са старажытных майстроў афорта Л. Ран. Майстра, мабыць, не баяўся надыграць традыцыйна «каласічнай» мова яго сэрэй афортаў, прысвечаных архітэктурным помнікам рэспублікі. Формула «што і як адлюстроўваць» бліскачы ўраўнаважана тым беспамылковым пацудам выяўленчых сродкаў, якое ўжо гэта характэрна для майстроў старажытнага пакалення. Аднак гэты гэта часта бывае, арганічна ўдасліва мастаку — манера толькі ў сабе небяспечна ператвараецца ў пэўную схему — стаяць перашкоды на шляху да вялікіх творчых здзяйсненняў. Імяна пра гэты прычыны, нягледзячы на дакладнае прымяненне прывямаў тэхнікі афорта, у некаторых лістах Л. Рана прагледвае абмяжаванасць мастака да таго, што ён адлюстраввае.

Нягледзячы на разнастайнасць тэматыкі і стыляўных пошукаў заўважней і пэўна недахопы экспазіцыі ў цэлым. Перш за ўсё гэта датычыць вобраза нашага сучасніка. У навае яго няма пэўнай «генеральнай лініі». Пры вырашэнні вобраза сучасніка (як мы ўжо бачылі, разглядаючы лепшыя творы аб ім) пераважае быт, этнаграфія. Пульсаж сучаснасці — напружанне духоўнае жыцця чалавека другога паловай дваццатага стагоддзя, разнастайнасць яго інтэлектуальнага і эмацыянальнага жыцця, называюцца раней, вопыту. Вобразы вар'ююцца чыста разумова — завучаным прывямам.

Прыкметным становіцца «выцясненне» з твораў графікі жыццёвай напуюненасці — вобразы гэтых твораў з'яўляюцца не столькі ад неспраўданага удзянення з жыццём, колькі ў выніку мастакоўскага, называюцца раней, вопыту. Вобразы вар'ююцца чыста разумова — завучаным прывямам.

У лепшых графічных работах выстаўкі выразна адлюстраваліся сённяшнія праблемы творчасці. Графікам зразумелыя задачы, якія стаяць перад савецкім мастацтвам.

На парадку дня ў іх — надзейнае ўсебаковае глыбокае раскрыццё ў высокамастацкіх творах інтэлектуальнага свет сучасніка. Нашым графікам пад слух такая задача. Пра гэта сведчаць культуры творчасці, валоданне прафесійна-навыковым майстэрствам, у якіх мы пераканаліся яшчэ раз на юбілейнай мастацкай.

Сяргей ПЕТЭРСОН.

Яшчэ ў дваццатыя гады шырокай папулярнасцю карысталася ў Беларусі вясёлая камядэя Е. Міровіча «Наваль-вавода». Народны тэатр Палаца культуры прафсаюзаў даў новае жыццё камядэі Е. Міровіча. Днямі адбылася прэм'ера гэтага вясёлага жыццёвага спектакля. Рэжысёр-пастаноўшчык К. Кулакоў, мастацкае афармленне М. Кургановіч, музычны напісаў кампазітар заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Ю. Сямінін. Ролы вядома выконвае Ю. Марцінкевіч, І. Доглік, І. Доглік, І. Шылеўскі, Доктар — А. Хадароўскі. У спектаклі таксама ўдзельнічаюць Г. Сілюкоў, М. Аудэй, М. Дрымынскі, М. Мазурнік і іншыя.

У спектаклі многа песень, музыкі, масавых сцэн. У ім задзейнічаны калетыны Палаца культуры — народны маладзёжны хор, студыя класічнага танца і народны ансамбль танца «Вясёлка».

На здымку — сцэна са спектакля.

Фота У. КРУКА.

ПРАЗ СТО ГАДОў Гэта пераважна час для жыцця. Суцэльна рамантычная нара замест жорсткага цяжкага «ніколі». Князь Алескі і Эліз Чараміса ніколі не сустракаліся, але хочацца верыць, што людзі і лёс паўтараюцца. Прайзе больш чым сто гадоў, і зноў, вельмі надобна на тых, выйдзе да нас у глядзельную залу і расказаць аб людзях, якіх гэта, як і свечкі, аб кароткіх жыццях, якіх асвятлялі змрочную царнату часу.

Спектакль Брэскага тэатра імя ЛКСМБ Беларусі на п'есе В. Карастайлава «Праз сто гадоў у бярозавым гаі» толькі ў пралозе паўразае крапалячывую паслядоўнасць аўтарскага апавядання. Выходзіць двое акцёраў. Пазней яны будуць іграць Эліз і Алескі. Выходзіць, каб перадаць нам кароткі ролдз аўтара пра эпоху, у якую жылі дзекабрысты. «Праўда — гэта тое высокае напружанне. Ток крыві дзекабрыстаў быў токам высокага напружання».

Яны пойдучы ў цэму куліс, асвятляючы свечкай свой шлях. І адразу ж загарана свечкі ў пазалочаных кандэлябрах. Свечкі назоўліва і сімвалічна будуць свечкі нам праз увесь спектакль. Спачатку рэжысёр спектакля Г. Баравік і мастак А. Марозаў будуч фармальна прытрымліваюцца аўтарскай рэмаркі: «Калі гэта п'еса ўзнікла ў ўдзельні, дык спачатку ўзніклі свечкі, а потым ужо творы. Свечкі былі рознага ад агарка ў старажытных падсвечніках да сучасных сімвалаў свечак гігантаў. Свечкі загаралі і асвятлялі людзей».

Нахай усё будзе так, як бачыць аўтар. Гэта не толькі не перашкаджае гадоўнаму а, называюцца падкрэслена тыміна рамантычнаму атмасферу змовы. Хутка пакідае вілья свечкі на фоне чорнага акаміту перастане заўважыць — застануцца толькі людзі. Яны крыві старамоўны, падкрэслена прыгожыя і зухавата безразважыня.

Бадай, манера паводзіць запам'ячана з таго стагоддзя даўнасці часу: непаспешлівасць і важнасць прымянення, урочнасць адбор слоў для вялікасвечкай гутаркі. Яркае суку мунаўдзя, парча і пазалота зноў і зноў падкрэслваю, што дзея адбываецца ў мінулым стагоддзі.

Але вось артысты загарвалі і імгненна перакінуць масток у нашы дні, да нас, хто зараз у глядзельнай зале. Менш за ўсё акцёры адчуваюць сябе дзекабрыстамі, іх саюзнікамі і іх катані: налі на хвіліну не прападае адчуванне таго, што гэта нібы кожны з нас на сябе прымерваў мунаўдзя або кайданы тых людзей.

Можна вярта і стыхіі ад спецыяльных азнак, але вельмі коначна адразу ж з'явіцца, што ў спектаклі многа цікавых людзей, яркіх, складаных, непаўторных. І ў першую чаргу, гэта Спяранскі (Б. Уксусы) і Горын (Ю. Уладасю).

Спяранскага, чалавека вялікага розуму і вялікага падлічанага таленту, дзекабрысты мелі на ўвазе кандыдатам у будучы ўрад. Гаварыць са Спяранскім даручана Горыну.

Спяранскі. Ад каго даручэнне, падпалкоўнік?

ГОРЫН. А я ваявіцкі Свабоды Расійскай.

Спяранскі. Даўнае даручэнне ад неіснуючай ваявіцкі.

ГОРЫН. Спрады ты, Міхал Міхалавіч. Але ён і ў італьянскім міжчараўні ўзнік б на трон.

Юцыя, на развіццё гаворыць Спяранскаму: «...Радзі, што паміж намі здарылася супадзенне думак і патрыятычных пацуду...» Потым Рылеву вызначыць сэнс гэтай гутаркі больш дакладна: «Пабавіць сказаць «так», але і «не» таксама пабавіць сказаць».

Артыст Б. Уксусы сыграў сцэну так, нібы Спяранскі ў глыбіні душы захоўвае надзею на магчымы добры выхад бунту і цешыць сябе названым заняп пост у новым урадзе. Таму ён не кажаў «рэвалюцыйнасцю» «не».

Але вось вялікі князь падпісае маніфест і становіцца царом Мікалай. Першы вядома гэтага падзеі Спяранскі. Ён не ўтойвае, што рады такому выніку падзеі. Спяранскі Задзімнуў з падлічкі супакойсць і нават дазволіў сабе ніякую фамільярнасць. Новаспечаны цар (В. Пестуноў) імгненна вырашыў правярць свайго блі-

жэйшага памочніка: «Міхал Міхалавіч! Дык ты ж цар не вялікаму князю, а гаспадару імператору ўважваецца! Адкуль смеласць узяць?»

Спяранскі імгненна пакі. Што ж, бунтаўшчыкам цар не ўзніць верху, але і пры цары яму солдака не будзе. Між іншым, Спяранскі ўзвучыў, што пры любым выніку ён, відаць, нікога не праіграе. Яго розум вельмі высока ізяня і сьбыры і ворагі. Але пры цары, бадай, спакойней. Пад царом хадзіць больш надзея.

Але пакінем ненадоўга Спяранскага і заглянем у лагер змоўшчыкаў.

Кватэра Рылева. Нон напярэдні паўстання. У апошні раз сьбыры гуча гаворыць пра лёс Расіі. Заўтра вызначыцца іх уласны лёс і іх рол у гісторыі.

Рылеў (В. Баніш) гарачы і неурывлівы: «Міша, як ты думаеш, ці стане заўтрашні дзень гістарычным для Расіі?». Горын настронены скептычна: «Калі ўдала навоштам шабці, дык і стане». Заўважым, што гэтая фраза перашкаджае акцёру Ю. Уладасю іграць веру ў супрэснасць і адказнасць таго, што абудзіцца заўтра, бо пазбаўляе Горына святаго хвалявання. Але пазней пачынаецца разумець сэнс такога адхілення.

Разам з Алескім і Эліз аўтар у пралозе выводзіць Горына і слугу Антона. Гэтым чатыром персанажам суджана сустрацца праз сто гадоў у бязроўным гаі. І таму імяна ў іх вусны ўкладзены ўсе словы роздзду аб сувязі эпох. Горын як бы «наш чалавек» у тым часе. Яму смешныя словы Рылева аб тым, што «гадоўнае для рэвалюцыйнасцю — не забіць лебедзя ў душы». Рылеў і Алескі чакаюць ад бунту перш за ўсё рамантыкі. А Горын гаворыць: «Мы ідзе не іграць, а выпускаць кішы на брудны брук... Кроў будзе не чырвоная, рамантычная, а брудная, змяшаная са снегам і конскім мочам». Ён нібы прадчувае, што пазней цар наспрабуе скампраметваць дзекабрыстаў, даказвае, што яны, дучы на свайго справу, не былі сваякі. Горына мучыць, што ва ўсіх іх вельмі прыгожыя мунаўдзя. «Не паўстане, а парад фарбаў. Нібы для Брутова старасяма».

Спяранскі. Не магу, павярні, што чутка аб тым, чым таварыства, ад якой нібы ад дыму, чад цар вад усіх кутка, аказалася ўнай.

У вуснах Уксусова гэта не паддэрэнне і не абвінавачанне, а нечаканая загалка, якая раптам яго ўрадавала. У тоне і захвалены смельчаном, і боязь стаць саўдзельнікам.

Але Горын, на ўскі выпадак, можа ўсё яшчэ на нешта спадзе-

Яго сумненні падтрымаюць у сваіх частушках з эліты скамароў:

«Детункам — дадушы, Детункам — баўныя, А колон снарываў, На востравах баўныя».

Адкуль яны ўзяліся гэтыя ўсёведныя каментары? На іх вядома каўпакі і каптаны. Вочы злосьныя і песні ў іх вельмі смелыя. Спяваюць яны іх то цару, то князю, то мужыку і нікога не баяцца.

Выхадзі скамарохаў добра прадуманы рэжысёрам і таленавіта сыграны акцёрамі А. Самаравым, А. Баражым і В. Лісоўскім. Скамарохаў падвоячы рысу першай частцы спектакля і даюць запеў другой.

Але тут зноў даўдзешца вярнуцца да Спяранскага. Я вызначыла б першыя катані другога акта як гісторыю падзення Спяранскага.

«Росіян бойся, государи! Росіян! Её иль на дыбы, или на дыбу — Ничего нет исхода для неё!»

На жаль, у акцёра тут не розддм над мінулым, над сэнсам уладзі і жорсткасцю, якую яна нараджае, а проста асадола неразумнага чалавека, які дарваўся да запавятнага. Змяінае акцёра «працешкасць» яго мовы і ігра да позы.

Вось сцэна з Растоўшым (А. Чарноік). Захоплены юнак раскрывае цару змову. Яго шычра папалкіла тое, што Мікалай «больш як два тыдні адмаўляўся ад кароны, хоць меў і ўладу, і права неадкладна надзець на сябе». Растоўшый не хоча, каб Расія пазылілася на расіян, які, б стралялі адзін у аднаго. Ён не здрэдаваў, а імянсцю выраптаў змоўшчыкаў. Артыст А. Чарноік іграе яго як пакутніку, каў праўды, які сумленна глядзіць усім у вочы. Гэта адзін з тых «бездных хлопчыкаў Расіі», якія заўсёды гатовы за што-небудзь памерці. Ён, які і Рылеў, шчыра песьніць свайго лебедзя ў душы: Растоўшый здраўцаў у хвіліну афекта. Аднавіць правільная для такога Растоўшава царская ўзагарода — не грошы, не тытул, а царская дружба! Цар — Пестуноў выкрэслінае Растоўшава са спіса змоўшчыкаў, праўдывае сваю высокую царскую літасць. А як бы цікава мо снграць той жа У. Пестуноў разумнага ўладара, які паступова вярбае сабе раба! Гэта не сыгранна.

Рэжысёр спектакля добра дабівае акцёру ў фінальнай сцэна. Не дамоўшыся жадаванага, Мікалай, доміць красы, на якіх павінны былі стаяць неіснуючыя дзекабрысты. Кілае красы ў кучу, трушчыць іх, нібы спраўдываюцца фізічна са змоўшчыкамі. Чырвонае святло залівае сцэну. Манатонныя крыві жаждара і змон бразготак, кашымарны хаос... Здытачы ўсё паніжыць пра добро і зло.

Рыса гэтаму прадстаўленню падвоячыма хрестаматычнымі словамі Гогаля: акцёр А. Логінаў выдзіць на сцэну і са смуткам глядзіць на тое, што адбылося, — узнікае маналог «Ітшка-трой-ка».

Так, Русь перажыве і гэта. У яе наперадзе яшчэ і не такая навалынішці і якая кудлоўна будучыня чакае не праз сто гадоў, а ў гэтым жа годзе. Тэатр павінен глядзельнікам і гістарычныя факты і лёс людзей, падумай пра-ўрокі мінулага, пра гераізм тых, хто заўсёды потым быў папучальным прыкладам для рэвалюцыйнага Расіі: «Іх справа не прапала», — гэта словы У. І. Леніна. У такім спектаклі вельмі важна было захаванне залу характарам відэаўчкі, атмасферы дзеяння, перакананымі вобразамі. Разам з эстэтычным уздзянем тэатр павінен быў выканаць і задачы вялікадыка гісторыі, які не ілюстравалі старонкі мінулага, а дае іх пазытынае асэнсаванне. Да гонару тэатра імя ЛКСМБ трэба аднесці тое, што калектыў разумее гэта і часцей за ўсё добра спраўдываецца з такой неадкладнай задачай: ён вучыць, захвалючы. Вучыць глядзельца на гісторыю сёмымі ваічма.

Ташыяна АРЛОВА.

БЕЛАРУСКАЯ АКВАРЭЛЬ У МАСКВЕ

Як вядома, у сакавіку гэтага года ў сталіцы нашай Радзімы Маскве адбылася другая ўсеагульная выстаўка акаваральных работ. У ёй прымуць удзел мастакі ўсіх саюзных рэспублік.

Мушы аддала для выстаўкі каля 700 лепшых работ з творчых саюзаў Расійскай Федэрацыі, Украіны, Малдавіі, Узбекістана, Прыбалтыі і іншых братніх рэспублік. Сярод іх 23 акавараль трынаццаці беларускіх мастакоў. Гэта работы заслужанага дзеяча маста-

цтваў БССР А. Паслядовіч, мастакоў Г. Башчаны, Г. Ціхановіч, В. Цірко, Ф. Гумена, Л. Лейтмана, Я. Іванешкі, М. Кірылава, А. Толька, В. Ральчыка, В. Сахненкі, І. Капалана і В. Шутава.

У акавараль Беларусіх мастакоў прырода роднага краю, індустрыяльны пейзажы сучаснага горада, а таксама тэмы працы, быту, адпачынку. Сярод акаваральных на выстаўку ісьць творы пад умоўнай назвай «Герой нашага часу». Яны прысвечаны перададзеным вытворчым і сацыялістычным Працы, грамадскім дзеячам.

Беларуская сучасная акавараль вынікала вялікую цікавасць у членаў журэі.

ЮБІЛЕЙНАЯ МАСТАЦКАЯ

Д. АСЕЦКІ. 3 сэрцы, «Мінскае падполле» (Інагравор) — 1941 год, «Да зброі!», «Аднагалосна».

ВЫСТАВКА самодельнага мастака Мікалая Якаўлевіча Шчалканова адкрылася нядаўна, і ў кіраванні залы паўстаў пытанне пакуль першыя старонкі. Але ўжо мяркуючы па іх, можна сказаць, што сустрачы мастака з мінчанамі цікава.

ПА ВЫСТАВАЧНЫМ ЗАЛАХ

САМАБЫТНАСЦЬ

І тое, што мастак нераўнадушны да гэтай, здавалася б, нічым не прыкметнай сцэны, ён добра разумее ўсё яе ўдзельнікі, рэчувае ім.

Тыя жанравыя карціны нямога на выставе Шчалканова. Да «Янка-трактарыста» бліжэй сваёй выразнасцю, верагоднасцю, шчырасцю і некалькі больш позніх работ. Гэта перш за ўсё здымкі і эскізы да карціны і само палатно «За зямлю Беларускую». У фігурах і ў тварох партызан, якія схапіліся ўрываючыся ў ворагам, выказаны адзіны агульны настрой — высокая напружанасць, гней, упэўненасць у перамоце.

Да першых выставачных работ Шчалканова адносіцца і яго пейзаж «Партызанскія сцежкі», выкананы на картоне. Нібы і небагаты абраны мастаком матэрыял урэгання; цёмная паласа зімовага лесу, на яго фоне белы хутарскі дах, намерзлае заснежанае раўніна з хмызняком. Набор фарбаў таксама сціплы. Але мас-

так дасягае, бадай, гаюльнага — мы выразна адчуваем цішыню зімовага зморку, цішыню спакой, які пануе ў гэтым далёкім лісным кутку, і не сумняваемся, што яркі раз гэты куток быў аблюбованы калісьці партызанамі.

Да сярэйных, характэрных сваім мяккім лініям, мяккай аднасцю і такіх работ мастака, як «Бакштінскі край», «Дарога», «Першы замазанаж». Бліжэй да іх па эскізе і карціна «Мастачка Трабля» — вучліва, заднія дзверы старажытнага беларускага селя. Гледзячы на гэтую карціну, лёгка пераканавацца, што мастак беражліва і любючы перадаў утульнасць і саюсаблівую прыгажосць гэтай даўно абжытага людзьмі месца.

Мікалай Шчалкановаў родам з Пермскай вобласці, але адразу пазіраў арцызэр-франтавік пасля вайны ў Беларусь.

Адрас пейзажы мастака? Ён лёгка пазнаецца на лепшых яго па-

лотнах. Лясныя ўрочышчы і партызанскія сховішчы, рэкі і заліўныя лугі. Гэта: «Паселак Юе», «Нёман», «Саўгас Чарнелі», «Бакштінскі лес», «Май у вёсцы». Беларусь...

А колькі забаваных у розныя поры года, у рознае надвор'е бароз і таволкі, кляны і вярбы, клікі вільготнага і вяснянага вяснянага мастака. У яго творы: вны складваюць асобную галерэю. Вось, напрыклад, адна з іх — «Шуціць вясна, у якой цяжка прызнаць звычайнае стрыманае манера пісьма Шчалканова — свабоднымі мазкамі ў яркіх колерах — блакітным, белым і намяляны распраўлены галінік вярбы, алешын над неспаспелымі, паліскаючай вадой. Адчуваеш, што наляцеў вясновы парывісты вецер. І тут жа непадалёк карціна «Барозкі», — дрэвы яркія, святлыя, дзесяці ў самай разгар вясны, і колеры падобныя для іх незвычайныя — шчырыя, чырыстыя, сіні. Але вась неспраць зноў барозы, цяпер «старыя», «сера-

брыстыя» — і, сапраўды, спакойныя, велічныя, прыгажунчы да прадстаўленых на выставе пейзажы Шчалканова, вядома, не цяжка заўважыць уплыў на мастака такіх майстроў, як Левітан і Куйндзіс.

Мікалай Якаўлевіч і сам любіць гаварыць, што ён не можа забяць і пастаянна бачыць, адчувае карціны любімых мастакоў.

На агульным фоне прадстаўленых мастаком цікавых, змястоўных работ, трохі слабей выглядае яго партрэтны жываль, хоць адна з апошніх работ («Партрэт дзятчынкі ў светлым») вылучаецца неспрэчнасцю, мяккасцю.

Мікалай Шчалкановаў — мастак самодзейны, але, гаворачы аб яго выставе, хочацца сказаць, што гэта талент, самаабіты, майстар, са сваёй манерай пісьма, са сваім станам чыстых, адухотленых вобразаў.

І, бадай, адзінае, чаго хочацца пажадаць мастаку, — быць усё тым шырэйшым, найбольшым і смялейшым у пошук, што не сумняе павіна прывесці яго да новых творчых удач.

А. ГРЫЧАН.

АУТАР — ПРЫРОДА

РАЇЦА У САСНОВЫМ ЛЕСЕ. (Амаль па Шыгініну). Фотааэрац. Л. ЛЯВОНАВА.

У МАЛЫМ АРШАНСКІМ

На праспекце Такстыльшчынаў у Оршы, непадалёк ад праходнай саўдуга ільнокамбіната, стаіць не вельмі самавітае надвор'е будынка. Месцілася ў ёй у свой час камбінатнае панарнае дэпо. Восьм гадоў назад панарні справілі навастрале, а ў будынку дэпо прышлі будаўнікі — муляры і тынкашчыкі, цесляры і маляры. Пасля капітальнага рамонту будынак набыў новы выгляд, аднак усё ж засталася несамавітай: не будоўля на нова перапланаванай сцены, рушыць кроўмі і столы.

Але, мусіць, гэтую несамавітасць забывае толькі спэцыяліст, прыезды чалавек. А спытае любівага аршанскага такстыльшчыка, што гэта за будынак, дык пачуеце ў адказ: «Гэта? Дзіцячы Палац культуры! Наш, камбінатны!» і сказана гэта будзе не без гонару.

У адным з пакояў ішла ролетычная малодшая група танцавальнага калектыва, якім кіруе Лілія Ярыленка (адмыкае ўнізе). У калектыве — 78 хлопчыкаў і дзяўчынак. Юныя танцоры неаднаразова выступалі ў падшэфіым Дуброўскім дзіцячым доме, у школах горада, перад сваімі бацькамі на сцэне «Ялікага» Палаца культуры. Танцоўчык яны «Лілія», «Бурбу», «Качыну», «Лілію» і іншыя танцы. Фотакарэспандэнт застаў юных танцораў у час рэпетыцыі танца «Матрышкі».

У той дзень было рэпетыцыі і ў тэатры лялек. За апошнія гады тэатр паказаў сваім глядачам дзесяці прэм'ер. Ягонні спэнтаклі бачылі нават у дзіцячым тэатры быў удзельнікам абласнага агляду лясных дзіцячых калектываў і заваяваў публіку на заключным парызе. Да гэтага адназначна змаганню і рыхтуюцца цяпер юныя артысты-ляльшчыкі на чале са сваёй настаўніцай Адай Лешавай.

З невялікага драмгуртка ў Малым Палацы культуры вырас за гады і тэатр юнага глядача. Узмачывае яго старэйшая артыстка народнага тэатра ільнокамбіната Анфіса Івануца. Пры-

дуцян. Многія выхаванцы Анфісы Івануцы не развіваюцца са сцэна і пасля заканчэння школы, самастойна кіруючы драмгурткамі па месцы работы альбо выхараства. Так, былы удзельнік драмгуртка дзіцячага Палаца культуры Генадзь Буцінці кіруе калектывам аматараў у гарадскім пасёлку Барань. А Аляксандр Цітоў, які таксама наведваў заняткі драмгуртка, займаецца ў студыі Віцебскага драматычнага тэатра імя Я. Коласа.

Фотакарэспандэнт застаў юных артыстаў у той момант, калі Анфіса Івануца чытала ім новую п'есу — «У строгім санежы» У. Ватоліна.

Трэй звыш дзімак зроблены ў пакоі юных авіямастараў. Тут ведае, можа менавіта заняткі ў авіямадэльным гуртку дзіцячага Палаца культуры вызначае будучыню сямнага школьніка Валерыя Салодкіга...

Днём і вечарам поўніча галасамі Малы Палац культуры аршанскіх такстыльшчынаў — дом 1000 юных гаспадароў.

М. БЛІЗНОК.

Гэтай сцэнай пачынаецца і навіяны «Мёртвыя застаюцца мёртвымі», выпушчаны міністэрствам ГДР «Дэфа» да 30-годдзя лістападаўскай рэвалюцыі ў Германіі. Фільм зняты па сцэнарыі Ірысты Волды Івануца Куіерта, у аснову сцэнарыя палядзены аздаменны раман вядомай нямецкай пісьменніцы Анны Загер.

Атэары фільма ўмела вынарысталі наву літаратурнага твора, вельмі цікага для з-

А ДНОЙЧЫ ў гутарцы адзін з субсяднікаў сказаў: «Як быццам і не прыгожая, але цікавая».

— Цікавая... — задумлена паўтарыў прафесар Тутка. — Так і я сказаў калісьці. Так... Я ведаў калісьці цікавае жанчыну. Калі хочаце, панове, я расказу вам пра яе.

— Калі ласка, мы вас слухаем. Жанчына, і да таго ж цікавая. Пэўна, нейкая гісторыя.

— Дык вось. Я ішчы быў студэнтам і ледзь зводзіў канцы з канцамі. У адным правінцыяльным горадзе ў мяне багатая цётка. Я прасіў яе дапамагчы мне. Але яна назвала мне больш дзесяці славуных людзей, якія ў маладосці таксама цяперлі настачу, што не перашкодзіла ім лясней праславіцца на ўвесь свет. Цётка лічыла, што настачы і мне пойдуць на карысць. — маўляў загартуючы мой дух. Давялося прыняць гэта да ведама і больш пра гэта не заікацца. Праз некалькі гадоў я даведаўся, што цётка памёрла і пакінула завяшчэнне. Вялікую суму цётка ахвяравала на будаўніцтва шакоўнаў для глухых, а на таварыства жанчын, якія не могуць тытуно, на барозных думках старых і, як ні дзіўна, не забываюць і пра мяне. Мне яна пакінула даволі значную суму, якая мне пры маёй беднасці здавалася неймавернай. Выкананна завяшчэння цёткі завяў, што ўсё ў парадку, і як толькі будучы выкананы ўсе фармальнасці, я атрымаю свае грошы. Але, як бліжэйшы сваяк нябожчыцы, я магу аспрэчыць завяшчэнне. Толькі хіба мог я пайсці на тое, каб пазбавіць пэўных птушак прытулку, пакрыўдзіць жанчын, якія не кураць, а тым больш старых, якія захавалі бадабрасць духу.

— Аднак выплаціў мне значную суму ў рахунак завяшчанага мне цёткай, каб я не сумаяў, пакуль не будуць выкананы ўсе фармальнасці.

— Скажыце, чым заняцца ў ціхім правінцыяльным гарадку, калі вы адны і вам няма чаго рабіць? Я аглядаў усё, што мог, — гэта значыць, насцілі і руіны крапасной сцяны. Я пайшоў у лепшы рэстаран і заказаў самую дарагія страву.

Першы раз у жыцці ў мяне было столькі грошай. Я быў шчаслівы і ад радасці проста адлазеў. Мяне ахапіла жаданне вясіліцца. А як загадаць забавіцца ў гэтым ціхім гарадку? У першы ж дзень я пайшоў у мясцовы тэатр. Насія другога акта на сцэну ўнеслі кошык кветак для артысты, якая каруючы ўсмешкай падзякавала за апладысменты. Пі аразумел, што гэта маладая «зорка». Убожы стала маладзенькай актрыса, якая выконвала ролю субарткі. За ўвесь спектакль яна не прамовіла і двух слоў. Не скажу, што яна цікавіла мяне як актрыса або як жанчына. Яна здалася мне непрыгожай, я б нават сказаў брыдлай.

На другі дзень я адрываўся ў кветкавы магазін і, заказваючы кошык самых лепшых кветак, напару аднесці яго вечарам у тэатр. На карціцы вывёў два словы — «цікавай артыстыцы» і ўклаў яе ў канверт, на якім было імя і прозвішча той самай сціплай артысты. Пасля другога акта, які і напярэдні, унеслі кошык кветак і паставілі перад зоркай, якая зноў падзякавала глядачоў усмешкай. І раптам узяце сабе, сенсация: уносяць мой кошык і ставяць ля ног сціплай артысты. А кветкі намагаю прыгажэньня.

Не падумаіце, што я шукаў зацэпкі, каб звязаць знаёмства з дзяўчынай. Гэта было ўсяго толькі жарт, свавольства хлопца, у якога закружылася галава ад лішніх грошай і якому хацелася выкінуць нейкі неверагодны трук. Назаўтра я зноў заказаў кошык самых прыгожых кветак для ўжо вядомай вам персаны. І зноў — канец другога акта, апладысменты, два кошыкі кветак. Адым словам, усё тэтак жа, як і ў мінулы раз. Я заўважыў, а можа, мядзолькі адказаў, што зорка нервуецца. Маладая актрыса, як і раней, здавалася мне непрыгожай, аднак я лавіў сабе на думцы, што яна строіная, зграбная ў рухах, што ў яе прыемны голас, а тыя некалькі слоў, што яна гаворыць, псціць вуха. Твар хоць і не прыгожы, але не пазбавлены выразнасцю, незвычайнай. Адым словам, цікавая дзяўчына.

Раніцай я пайшоў у кветкавы магазін і дамовіўся, што імя таго, хто прысылае кветкі, будзе захавана ў тайне. Потым напару, каб кожны вечар на працягу бліжэйшага тыдня ў тэатр адносілі кошык архідэй з картан, на якой нічога не павіна быць напісана, алрача прозвішча і імя маладой актрысы і слоў — «цікавай артыстыцы». Сам я ў тэатр не хадзіў, каб не звярнуць на сябе ўвагі. Аднак

разазці. Яны паназалі ўсю складанасць і супярэчлівасць грамадскага развіцця Германіі, пачынаючы з моманту паражэння лістападаўскай рэвалюцыі і канчэй да перамоны манскага фашызму ў 1945 годзе.

Перад глядачамі праходзіць містэра людзей, розных па сацыяльным паходжанні, палітычных поглядах і перакананнях. Яны выразна падзяляюцца на два процілеглыя лагеры. Да аднаго з іх належыць прадстаўніцтва нямецкага пралетарыята — камуністы Эрвін Марцін, Трыбель, сацыял-дэмакрат Гешке. У другім — прадстаўніцтва нямецкага буржуазіі, прускіх баронаў і прускага юнкерства — фрыбрыант Клем, фон Венцлаў, Лівен. Дзевяныя фільма разгортваюцца на фоне нававага барабана, імя індэцца паміж гэтымі двума лагерамі.

У фільме пры паназана палітычная інертнасць нямецкіх сацыял-дэмакратаў, іх няздольнасць несвабодава барабанаў, імя індэцца паміж гэтымі двума лагерамі.

Атэары фільма ўмела вынарысталі наву літаратурнага твора, вельмі цікага для з-

штодня я бываў у кандытарскай, дзе збіраліся акцёры пасля рэпетыцыі, і тое-сёе падслухаў. Я даведаўся, што «мае актрыса і кошыкі кветак, якія я паслаў ёй, асабліва архідэй, выклікалі вялікую цікавасць». «Хто б гэта мог быць? Заўбеды адна... А калі гэта які-небудзь мільянер, дык, напэўна, неўтайшы. Хто ў гэтым горадзе будзе выкідаць грошы на архідэй...»

Усё-такі я дабіўся, чаго хацеў. Усё атрымаў на славу. Праз нейкі час я даведаўся, што «маёй» збіраюцца даць вялікую ролю.

— Звар'яцелі, — заявіла адна.

— Праваціцца з тэатрам, — падтрымала другая.

Тут падаў голас стары сівы акцёр: «Як знаць... як знаць... усё ж гэта дзятчынкіна вельмі цікавая». — «Пашлі ёй архідэй», — залосна прашыпела нейкая артыстка.

Я забавіўся, як ніколі ў жыцці. Мне самому было цікава, што ж будзе далей.

На жаль, мой прафесар тэрмінова выклікаў мяне. Я вымушаны быў адмовіцца ад далейшых штукатуркаў, пайшоў у гарад і вярнуўся да сваіх навуковых абавязкаў.

Аднак праз нейкі час я заўважыў, што часта, вельмі часта ўспамінаю сваю артыстку-золушчу, чую яе мілы галасок, бачу зграбныя рухі. Яна ўдзяляла мне такой, як у першы вечар, калі апладыравалі яе партнёры, а я на сціпла стала убаву. Яе твар быў самотны, але гэтыя колы ў ім было выразнасці! Іншы раз яна бачылася мне ў кватэры для татой я пра-стала гэту, і стаў чытаць рознізна на ўнарнаішо прамеру. Я вычытаў, што та, дзеля якой я прыхаў, — «цікавая». Тут вярнуўся афіцыйна. Ад яго я даведаўся, што яшчэ паўгода назад на гэту дзяўчыну ніхто не звяртаў увагі. Потым усё раптам загаварылі аб ёй. І вась атрымлівае цяпер вялікі ролю. Вядома, дзякуючы апекуну. «Апекуну?» — запытаўся я. Афіцыйна зазіраўся і загаварыў цыпей. Расказаў, што самы вядомы з тутаішых адвакатаў (як я здагадаўся, гаварылі пра майго былога адваката) палчыў яе цікавай. Настолькі цікавай, што збярэцца дзеля яе нават пакінуць жонку.

Якраз у гэты час шумнай гурбой увайшлі артысты. У мяне затрымцела сэрца, калі артыст іх у бачыў тую, дзеля якой я прыхаў. Артысты размясціліся за столікам ля акна, і я сядзеў насупраць іх. «Маю» я бачыў зараз зямлі блізна і мог разгледзець яе навушчы. У яе амані нічога не засталася ад старой сціплай, сабій дзюлішні, якую я калісьці ўбачыў на сцэне, якая мрочылася мне потым у парку, у вагоне, у лабараторыі. Была яна раскошна аранта, трымаўся свабодна і ўпэўнена. Яна некалькі разоў кідала позірк у мой бок, але не таму, што я там сядзеў; над маёй галавой на сцяне вясела лустрачка. У душы яшчэ цэпілася надзея, што яна заўважыць мяне. Кі-нік гэта ж я зрабіў з яе цікавае жанчыну. І я першы назаў яе так і першы ж паверыў у гэта. Аднак яна гледзела не на мяне, а праз мяне, нібы я быў якімсьці прадметам. Мне стала не па сабе.

І адчуў, як у маёй душы закіпало крыўда і злосць. Сёння ж паеду. Не хачу любе бачыць... Няхай прападае білет, які я купіў яшчэ раніцай, які толькі ўбачыў на афішы тваё прозвішча... Бліжэйшым поездам, сёння ж, я вяртаюся дамоў, да сваёй работы». Са шчыльным сэрцам пакінуў я гарад... Прафесар Тутка сядзеў, задуманы. Ён кончыў свой сямнаціра разказ, які на гэты раз быў даўжэйшым, чым звычайна.

— Ну і доўга яшчэ вы пакутавалі? — запытаўся нехта.

— Два тыдні. Пакуль мяне не сустраўся жанчына, яшчэ больш цікавая.

Пераклад з польскай мовы.

ВЫМІ ЛІТЭРАТУРЫ САЦЫЯЛ-ДЭМАКРАТЫ. Выкліканыя гэтыя раскол нямецкага рабочага руху адгараў фатальную ролю ў гісторыі Германіі, расчымішы фашызму шлях да ўлады. Дарагой цаной распаўчаваюцца перадавы і дэмакратычныя сілы Германіі, заставіўшы аднаго адмоўна сацыял-дэмакраты ад сумеснай з камуністамі барабаны супраць германскага імперыялізму і мілітарызму.

Аднак справу, за якую адаў жыццё Эрвін, працягаюць іншыя. Рады загараў станаўца яго сям Ганс. Едзе ў Іс-пабон, каб там змагацца са зброяй, у руках змагацца фашызму, камуніст Марцін. Жы-выя свята заховаючы вернасць загінуўшым змагамам за рабочую справу. Пераемнасць барабаны нямецкага пралетарыята і камуністычнай партыі Германіі супраць капіталізму і імперыялізму адасноўны гэтым кінадзіянамі.

Фільм «Мёртвыя застаюцца маладымі» — падарунак кінематаграфічнаму ГДР, даю бліжэй лістападаўскай рэвалюцыі ў Германіі.

В. ГАРДЗЕЕВ, пераклад з польскай мовы.

В. ГАРДЗЕЕВ, пераклад з польскай мовы.

Зарубежная навабела

Эта Шандырака пра цікавую жанчыну

ЧЫЙ ГЭТА ПАРТРЭТ?

ВЫСТАВКА-ЗАГАДКА МАСКОўСКАГА МУЗЕЯ А. С. ПУШКІНА

Здавалася, сумненню не было: партрэт належыць сумасніку Пушкіна маскоўскаму пошдзірэктару Булгакаву. Такое пачатковае вызначэнне аўтарытэтных экспертаў. Бянтэжыла толькі ордэнскага стужка. Дата партрэта не адпавядала часу ўзнагароджання Булгакава. Пайшоў і новыя прыверны, супастаўлены з рознымі крыніцамі, пакуль і дакладна не было ўстаноўлена, што на партрэце не маскоўскі, а пецярбургскі пошдзірэктар, яго брат... А колькі такіх партрэтаў даводзіцца апазнаваць партрыстам Дзяржаўнага музея А. С. Пушкіна, спецыялістам-крыміналістам, мастацтвазнаўцам вышэйшай кваліфікацыі!

Зраз маскоўскі музей А. С. Пушкіна (вуліца Крапоткіна, 12) ставіць саюсабавілі і цікавыя эксперыменты. Яго жыва — прыдзічыць шырокія пласты грамадскага мастакоў, гісторыкаў, філалагаў, кнігалоубаў, студэнтаў літаратурных і мастацкіх вун, усіх прыктычнай пушкінскай пазізі да вызначэння твораў партызаннага жывальні, так ці іншых зварэтых з імом А. С. Пушкіна. Тых твораў, аб якіх няма адзінай думкі ў спецыялістаў або наогул яшчэ не склаўся ніякай думкі...

На выставе «Партрэты невядомай у зборы Дзяржаўнага музея А. С. Пушкіна» наведальнікам прапануецца тры пытанні: «Хто намяляваны на партрэце», «Хто мастак», «Ці не сустракаліся Вам у

У РЕДАКЦЫЮ ГАЗЕТЫ «ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Давольце праз вашу газету сардэчна падзякаваць усім арганізацыям і таварышам, якія праславілі мяне сваё шчырнае і прывітанне з мамі балеюм і прывітаннем мне ганаровага звання заслужанага дзеяча культуры Беларускай ССР.

Канстанцыя БУЙЛО.

якім-небудзь выданні копіі гэтага партрэта, указаны на яго існаванне? Ішчы раз пытанні вар'якоўца: «Ці згодны Вы з нашым вызначэннем партрэта? Мастак? Эпоха?»

Больш як восемдзесят партрэтаў экспануецца на выставе. Прыкладна паловіну складаюць тыя, якія музею ўжо ўдалося вызначыць дакументальна аб з вайскай ступенню аргументацыі. На некаторых палатнах капазаны навалы артыстычныя асобы, але невядомы мастак. А калі сарка наогул застаецца загадкай. Калектывы музея спадзяецца, што наведальнікі выставы і дапамогуць вырашыць яе.

Побач з некаторымі палатнамі пад шлом размешчаны рэчы, характэрныя для той эпохі: шкатулкі, вееры, вышытыя кашалкі, ордэнскія стужкі, медалі і нават... пісьмы. Стараючы дух часу, які можаць дапамагчы праікіненню ў тайну малавочу.

Пад ужо «пазванымі» партрэтамі грунтоўна тэжыты, якія расказваюць аб характары доўгіх, нялёгкай пошукі. А вялі іх і навуковыя супрацоўнікі музея, і яго сібры: таленавіты даследавальнік Іраклій Андронікаў, мастацтвазнаўца і калекцыянера Фелікс Вішэўскі і Якаў Зах, вядомы пушкіназнаўца, гісторык і проста аматар.

Музей запрашае да пошукі і разгадак усіх, хто жадае ў іх удзельнічаць.

Валодзіч ВОІНАЎ, карэспандэнт АДН.

ЭЛЕБАЧАНИЕ

21 студзеня 1960 — тэлебачанне — школе. Прыродазнаўства, 4-ы клас. «Гарачая апрацоўка металу», 16-35 — праграма перадачы 17-00 — тэлевізійны навіны (М), 17-15 — для дзіцяці. «Хармс усміхання», Перадача з Врста, 17-50 — дзіцячы экран. «Які коня ча агулю?», Лячэны фільм, 18-10 — «Панарамна навіны», 18-40 — «Хроніка мюзычнага жыцця ў рэспубліцы, 1938 года», 19-25 — «Дурнір дапытлівых», 20-10 — год лясенскай ударнай работы, «У ініцыятыўны лабараторыі», Пра злебаробу Караліцкага раена, 20-30 — «Эстафета навіны» (М), 21-15 — «Завітка», Мастацкі фільм, 22-45 — «Чыры у студыі», Цырыянаў праграма (М), 23-45 — «Толькі факты», Праграма перадачы.

Першая праграма, 8-25 — праграма перадачы, 8-30 — для студэнтаў тэхнікумаў. «Дэталі машыны», 9-45 — «Тымчасова для ўсіх», 10-15 — тэлевізійны навіны (М), 10-30 — «Музычная вясёлая праграма», 10-30 — «Рабочы клас Краіны Саветаў», Рэпартаж: «Кішчэ тандэма» (М), 12-30 — «Здароўе», Тэлевізійны часопіс, 13-10 — «Музычная шыкаўка», 13-40 — «Завіткам Леніна верныя», Рэпартаж пра Усесююзную нараду камсамоўскіх і бібліятэчных работнікаў, 14-20 — тэлевізійны тэатр «Міраж», Спектакль, Дзяржаўнае мюзычнага дзіцячага тэатра (М), 16-00 — «Народныя кантролі», Тэлевізійны часопіс, 17-00 — праграма каліграфнага тэлебачання (М), 18-30 — «Тэлевізійны атлас наро-

дзя ССР», Тэдыжына ССР (М), 19-30 — «На атэнцыя», Перадача з Волгаграда, 20-30 — тэлевізійны навіны (М), 20-45 — «Свет сацыялізма» (М), 21-15 — «Салдацкі мастацкі фільм» (М), 22-55 — першыя стужкі на скарнасным бегу на кіннах (Кіначыны), Перадача з Прабюлі (у запісе) (М), 23-40 — «Толькі факты», Праграма перадачы.

Першая праграма, 8-25 — праграма перадачы, 8-30 — для студэнтаў тэхнікумаў. «Дэталі машыны», 9-45 —